

Grunnleggende begreper og forståelse

Introduksjonskurs – grunnkurs i rus- og avhengighetsmedisin

Helge Waal

Rus

- Stemning
- Sansning
- Kognisjon
- Motorikk

Årsak

- Sanselig opplevelse (natur, måltid, musikk)
- Følelser (forelskelse, frelse,)
- Erkjennelse (Eureka, oppdagelser)
- Hendelser (redning, seier, drama)
- Sykdom (feber, kognitive forstyrrelser)
- Inntak av rusmidler

Verdsetting

- **Positiv**
 - mennesket har alltid søkt rus ?
 - Dimensjoner i tilværelsen
 - Kontakt med noe verdifullt
- **Nøytralt**
- **Negativ**
 - Svekker kognisjon, demoraliserer, hverdagslivet blekner
 - Umoralsk
 - Sykdomsskapende

Rusmiddel

- **Psykoaktive midler**
 - alle stoffer som virker inn på sentralnervesystemet slik at det gir subjektive virkninger
- **Avhengighetsskapende midler**
 - Alle stoffer med seponeringsvansker og nedtrapping
- **Rusmidler**
 - Alle stoffer som umiddelbart eller etter gjentatt bruk gir eufori, positivt opplevde subjektive endringer (følelser eller stemninger)
- **Psykoaktive avhengighetsskapende rusmidler**
 - legale og illegale

Typeinndeling

(etter hovedvirkning)

- Dempende stoffer
 - Alkohol
 - Opioider
 - Beroligende midler
- Stimulerende stoffer
 - Amfetamin og liknende (ecstasy?)
 - Kokain
- Hallusinogener – psykotomimetiske stoffer
 - Cannabis (?)
 - Serotoninaktive (LSD, peyote, meskalin)
 - Andre (STP, ketamin, osv)
- Andre og blandete

Inndeling etter sosial funksjon

- Legalt rusmiddel
 - Alkohol
- Narkotika
 - de stoffene som samfunnet definerer slik at de skal forsøkes forhindret i bruk som rusmiddel - narkotikalista
- Nyttelsesmidler
 - avhengighetsskapende midler med lite ruspotensial
- Medikamenter
 - Godkjent av SLV til medisinsk bruk
- Tekniske midler
 - Bensiner, løsemidler, lakker, limer

Samfunnets regelverk og definering

- **Alkohol** - legalt rusmiddel. Monopol og skjenkebestemmelser (Alkohollovgivningen)
- **Medikamenter** - legalt som legemiddel. Legen og apoteket som regulator. Legemiddeloven
- **Narkotika** - illegalt i bruk, illegalt i salg - Narkotikalovgivningen
- **Nytelsesmidler**
 - Tobakk – salgsbestemmelser, tobakkslovgivning
 - Te/kaffe - ingen
- **Organiske løsningsmidler**
 - lakker-limer-løsemidler-bensiner : kjøpsloven

Bruksbegrepet

- Prøve – utforske
- Bruke – i samsvar med godtatt formål
- Risikabel bruk: Bruk som medfører helsefare eller sosial problemer
- Misbruk
- Skadelig bruk
- Avhengighetspreget bruk

Risikabel bruk

- Bruk med fare for helseskader
- Bruk med fare for sosiale vansker
- Alkohol:
 - Antall enheter/tidsenhet
 - Audit-skår
- Illegale rusmidler:
 - All bruk?
 - Fornuftsbasert?

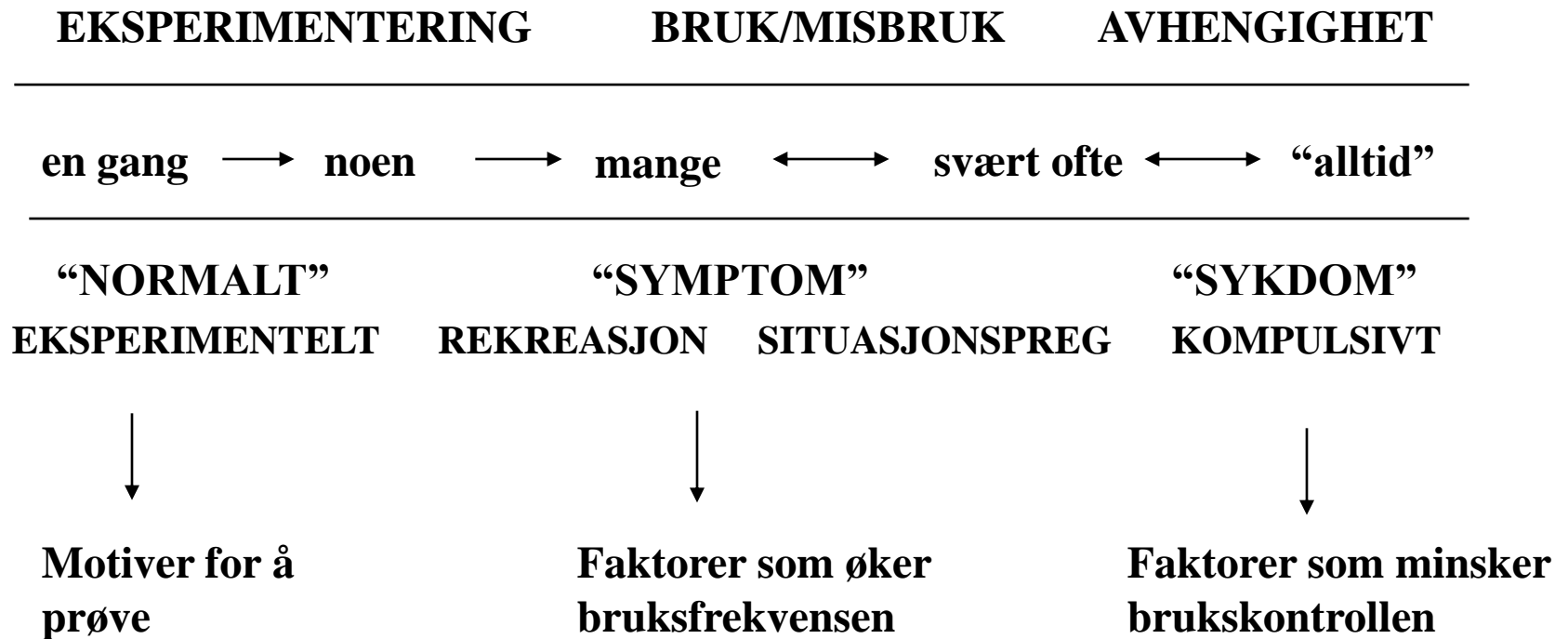
Misbruk

- Normativt
 - Ikke akseptert middel
 - Ikke anerkjent formål
 - Farlig eller skadelig mengde
 - Feil tid eller sted
- Medisinsk (DSM IV)
 - Bruk med skadelige eller plagsomme konsekvenser definert etter kriterier – helsemessige eller sosiale
- Medisinsk (ICD 10) = Skadelig bruk

Avhengighet

- Slave av stoff-trang eller abstinensangst?
- Hjernesykdom?
- Metabolsk forstyrrelse?
- Moralsk forfall?
- Utilstrekkelig evne/vilje til å avstå fra et rusmiddel på tross av gode grunner til det

Former for bruk



Født sånn eller blitt sånn

- Slektsforskning – russlekter
- Sosial forskning – rusbruk i ulike miljøer
- Psykiatrisk forskning: Komorbiditet
- Genetisk forskning
 - Tvillingstudier
 - Adopsjonsstudier
 - Genanalyser
- Sårbarhet og kontekst

Rusbruk som sykdom

- Sykdomsbegrepet
- Rusmiddelbruk som atferd
- Selvforskyldt sykdom?
- Grad av helseskade, morbiditet og mortalitet
- Sykdomsbegrepets sosiale funksjon
- Ansvar for egen helse
- Sykdomsbegrepet - kontrollproblemene?

3 TYPER RUSPASIENTER FRA HVERDAGSMEDISINEN

	<i>ALKOHOLIKEREN</i>	MEDIKAMENT MISBRUKERE	<i>DEN NARKOMANE</i>
VIGNETT	<i>Det er blitt for mye</i>	Legen sa jeg skulle bruke	<i>Det gikk tidlig galt</i>
UTVIKLING	<i>Gradvis - stordriking</i>	Så måtte jeg ta mer	<i>Det ble bare sånn</i>
PROBLEM-SITUASJON	<i>Jobben i fare, familievansker</i>	Jeg har slik angst/smerte	<i>Jeg må ha stoff, ellers</i>
BEHANDLING	<i>Tidlig Kurativ Hjelpetiltak</i>	Tidlig Kurativ Hjelpetiltak	<i>Tidlig Kurativ Hjelpetiltak</i>
LEGENS ROLLE	<i>Familielegen</i>	Primær-ansvarlig	<i>Teammedlem</i>